

Etelän Into/Inkluusio

MITÄ OLEMME OPPINEET INKLUUSIOSTA?

Asetimme ammatillisen erityisopettajakoulutuksen ROPSissamme tavoitteeksemme oppia lisää opiskelumaailman taikasanasta inklusiosta. Vaikutelmamme mukaan siitä puhutaan paljon, mutta termin sisällön tuntemus ontuu. Tästä syystä perehdyimme ammatillisen erityisopettajakoulutuksen aikana siihen, mitä inklusio tarkoittaa. Mitä siis olemme oppineet tästä "taikasanasta"?

Olemme ymmärtäneet lisää asioita integraation ja inklusion suhteesta. Erityisopetuksessa **integraatio** viittaa kaikkien oppilaiden tasa-arvoon, joka näkyy muun muassa täytenä osallistumisoikeutena. Tämä konkretisoituu oppilaan, joka on haasteellinen ja/tai jolla on erityisen tuen päätös (osittaista), sijoittamisena yleisopetuksen ryhmään. Viime vuosina yhdessä tavallisessa ryhmässä opettaminen on ollut tavoitteena erityisopetuksessa. Integraatioajatuksella pyritään nostamaan esille monien erityisluokkien oppilaiden selviäminen yleisopetuksen ryhmässä riittävän tuen turvin. Niin ikään integroimisella halutaan opettaa oppilaille yhteistyötä, erilaisuuden hyväksymistä ja sosiaalista vuorovaikutusta erilaisten oppijoiden kesken. Lisäksi olemme oppineet sen, että joskus integroinnilla viitataan yksittäistä oppilasta laajempaan asiaan. Siihen, että erityisoppilaitos sijoitetaan fyysisesti yleisoppilaitoksen yhteyteen.

Miellämme integraation välivaiheena **inklusiioon**. Sillä ymmärrämme ajatusta kaikkien yhteisestä koulusta. Siten inklusio tarkoittaa kaikkien oppilaiden kasvamista koulu-uran alusta alkaen yhdistyneessä koulutusjärjestelmässä, josta puuttuvat erityisluokat ja erilliset erityiskoulut. Keskeistä inklusiivisessa koulutusjärjestelmässä ovat joustavat, kaikkien oppilaiden osallisuutta korostavat opiskelujärjestelyt. (Jokinen 2019).

Vuodesta 1998 lähtien erityisen tuen oppilas on voitu sijoittaa yleisopetuksen ryhmään. Peruskoulussa yli puolet ajastaan yleisopetuksessa opiskelevia erityisoppilaita on kuitenkin vain nelisen prosenttia kaikista oppilaista. Hieman enemmän on erityisen tuen oppilaita, jotka ovat siellä alle puolet ajastaan. (Vairimaa 2021). Olemme oppineet sen, että inklusio vaikuttaa olevan jonkinlainen ihanne/tavoitetila opetusmaailmassa.

Käytännössä toteutuakseen inklusioksi kutsuttu malli — yhteinen koulu kaikille — vaatisi yhteiskunnaltamme paljon lisäpanostusta eli rahaa ja ammattilaisia. Todennäköisesti nykyistä suurempi joukko oppilaita selviäisi hyvin tavallisessa luokassa lähikoulussa, jos sieltä löytyisi riittävästi kuraattoreja, psykologeja ja erityisopettajia, ammatillisia ohjaajia ja koulunkäynninavustajia/ohjaajia. Kaikista näistä ammattilaisista on oppilaitoksissa pulaa, ja yhden ammattilaisen vastuulla on usein liian suuri määrä oppilaita. Olemme oppineet erityisopettajakoulutuksen aikana karun tosiasian. Sen, että usein päätös siirtämisestä erityisluokalle tai -kouluun perustuu koulun resursseihin, ei niinkään oppilaan tarpeisiin. Tunnistamme myös resursseihin ja rahapulaan liittyvän toisen ongelman. Sen, että kouluasteillamme on liian suuret luokkakoot. Suurissa luokissa inklusio jää toteutumatta, koska opetus- ja tukihenkilöstön aika ei riitä erityisen tuen oppilaille/opiskelijoille. He tarvitsevat opinnoissaan nimenomaan enemmän aikaa.

Ymmärrämme sen, että pelkät resurssit eivät auta, jos opetushenkilöstöltä puuttuu erityisopetuksen osaamista. Tämä tarkoittaa monessa koulussa ja oppilaitoksessa henkilöstön lisäkoulutuksen tarvetta. Olemme oppineet senkin, että inklusion jatkuminen

vaatisi opettajakoulutuksen uudistamista. Näin siksi, että inklusio edellyttää sujuvaa yhteistyötä opettajien, psykologien, erityisopettajien ja kuraattoreiden kanssa. Tätä kannattaisi harjoitella jo perusopinnoissa. Yhteiset, moniammatilliset opintojaksot ja täydennyskoulutukset olisivat tervetulleita, jotta ammattilaisten yhteistyötaidot ja -halut edelleen kehittyisivät. Huomionarvoista täydennyskoulutuksessa on se, että ammattilaisten siihen osallistuminen turvattaisiin palkkaamalla sijainen opiskelun ajaksi. Inklusio ei edisty siten, että kouluttauja tekee kaksinkertaisen työmäärän palattuaan työhönsä.

Ajattelemme myös niin, että oppilaitosten sisäisissä toimintamalleissa tulisi korostaa nykyistä vahvemmin moniammatillisen yhteistyön merkitystä. Opiskelijan tarpeisiin vastaavat erityisopettajan lisäksi monet muut koulun ammattilaiset. Parhaimmassa tapauksessa opiskelija hyödyntääkin kaikkia koulun tarjoamia ammattilaispalveluja. Moniammatillisen yhteistyön tulisi olla itsestään selvä osa koulun toimintamalleja ja koulun ammattilaisten tulisi hallita vuorovaikutus eri ammattiryhmien välillä sekä ymmärtää tiedonjakamisen merkitys opiskelijan hyvinvoinnin ja koulumenestyksen kannalta.

Tiedostamme sen, että meillä on tulevana erityisopettajina tärkeä rooli inklusion toteuttamisessa. Oppilaitoksissamme ja opiskelijaryhmissämme olemme avainasemassa luomassa sellaista asenneympäristöä, jossa jokainen oppilas/opiskelija kohdataan omine vahvuuksineen ja haasteineen. Siis sellaista asenneympäristöä, jossa jokaisella on tärkeä osansa ryhmän jäsenenä. Niin ikään olemme erityisopettajina tärkeä linkki oppilaitosten johdon suuntaan. Myös heidän asenneympäristössä pitää tapahtua muutoksia, jotta inklusion toteutuminen entistä paremmin on mahdollista.

Ryhmämme ymmärtää, että inklusio tähtää kaikille yhteiseen kouluun. Tämä ei sinänsä johda automaattisesti osallisuuden kokemuksen tuntemukseen. Osallisuus eli tunne kuulumisesta itselleen tärkeään yhteisöön ja hyväksytyksi tulemisesta on kaikenikäisille ihmisille elämän peruskysymyksiä (Puukari ym. 2017). Sijoittuminen erilliseen ja muun yhteisön ulkopuoliseen järjestelmään merkitsee osallisuuden kokemattomuutta. Ymmärrämme pienryhmässämme vastuun siitä, että pyrimme aktiivisesti ehkäisemään mm. kiusaamista ja muita ei-toivottuja ilmiöitä sekä edistämään monipuolisesti erilaisia yksilöitä kunnioittavan yhteisön rakentumista. Tällä tavalla voimme olla omalta osaltamme viemässä inklusion ajatusta eteenpäin.

Olemme pienryhmässämme keskustelleet tavanomaisten ja erityisammattioppilaitosten eroista suhteessa inklusioon. Erilliset erityiskoulut olisi mahdollista liittää osaksi tavanomaisia kouluja. Ryhmämme tiedostaa, että yhteiskunnallista keskustelua on jatkettava niin maan sisällä kuin kansainvälisesti aidon inklusion toteutumiseksi. Ikäluokkien pienentyessä on selvää, että jokainen opiskelija on otettava entistä yksilöllisemmin huomioon. Hyvä, kaikille avoin, kaikkia oppilaita arvosatava ja oppilaiden edellytysten mukaista yksilöllistä opetusta tarjoava koulu on kuitenkin niin arvokas päämäärä, että sitä kannattaa tavoitella (Hautamäki ym. 2009).

LÄHTEET

Jokinen, Sari.: 5 asiaa, joita ilman inklusio ei toteudu. 16.10.2019, blogi. <https://www.oaj.fi/ajankohtaista/blogiartikkelit/OAJ-blogi/2019/5-asiaa-joita-ilman-inklusion-ei-toteudu/>. (Luettu 14.2.2022)

Puukari, Sauli & Lappalainen, Kristiina & Kuorelahti, Matti (toim.): Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena. PS-kustannus. Juva 2017.

Hautamäki, Jarkko & Kivirauma, Joel & Lahtinen, Ulla & Moberg, Sakari & Vehmas, Simo.: Erityispedagogiikan perusteet. WSOY. Helsinki 2009.

Vairimaa, Riitta.: Inklusion ihanne ja arki eivät kohtaa – kun oppilas siirretään erityisryhmään, syynä on usein resurssipula, eivät lapsen tarpeet. Yliopistolehti 25.11.2021. <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/suomalainen-koulu/inklusion-ihanne-ja-arki-eivat-kohtaa-kun-oppilas-siirretaan-erityisryhmaan-syyna-usein-resurssipula-eivat-lapsen-tarpeet>. (Luettu 14.2.2022).